

do resultaret correccio iuris communis & an decisio qua resultaret a contrario sensu fuerit, praevaleret iuri communis, vide Alexand. in 5. vol. in cons. 25. in 4. col. §. 26 obf. & in cons. 7. in ult. col.

b. Re communi. Res una, & eadem diverso jure censeri non debet, deci. c. cum in tua. 21. quest. 2. cognovimus, & quid continetur appellatio rei, vide Alex. in 2. vol. cons. 188. in 2. col. §. & licet, in prim. col.

CAPUT XXXVII.

De Servitute onera ferendi.

1. Stabulum i-ferius non domui con-
junctum, an rusticus servitus esse
dicatur.
2. Differentia inter aternum, semip-
ternum, & perpetuum, qe exau-
dit.
3. Ius servituis perpetuum, quod di-
catur.
4. Servitum qui debet oneris ferendi,
vel etiam alien, an suis expensis
reficer debet.
5. Concessi tibi area, ut ibi domum
adficeris in qua cum sociis meis
transfueribus recipere debetas, an
ipsa domo dehinc quocunque
cau novam redicere tenearis.
6. Paries, vel columnā servitum de-
bent, si res ipsa, ad quem adi-
ciendum futura spectabit, ne
corruat.
7. Servitum si quis mili debeat, us
in suis parietibus trabem seu tiga-
na habeamus per qua solarium
meum sustineatur: an ista servi-
tus tigni injici, vel oneris fe-
rendi, esse dicatur.
8. Dominus si legetur vel vendatur, an

servitus imposta videatur, ut su-
stineat onera pertinentia, que aelu-
ipso sustinebat.

Onus ferendi servitus urbana est,
Item debere columnam, de servit.
urbanorum prediorum. Et de hac ser-
vitute, ut Flor. ait, lege & si forte, Pa-
raphago etiam, si servitus, vend.
non videatur fieri mentio, nisi in pre-
dio urbano, dicta legem eum debere columnam,
& d. §. etiam, & l. sicuti, in
principi. & §. 1. & Paragrapho 2. si
servi vendit.

Sed * credo quod etiam possit esse
rustica servitus: puta si quis haberet
stabulum inferius non domui conjunc-
tum, & si esset predium rusticum,
l. eo jure, ff. quibus eau pignus contrah.
& dixi supra in 4. divisione in prim.
ver. quid de stabulo, & alius haberet
solarium supra parietem stabuli: tunc
si servitus imponetur, ut inferior
debet sustinere solarium, & onera sua
inferiora: puta pro favo locando,
non video quare illa servitus oneris
ferendi, non debet dici rusticus, ex quo
debetur a praedio rusticu, per leg. 1.
communia pred. nec est inconveniens,
quod una servitus in gente posset esse
in specie rusticu, & urbana, sicut est
servitus altius tollendi, & officiendi
praedio vicini, vel protegendi, que
sunt urbanæ, l. l. de serv. urb. pred.
& dixi supra de ser. protegendi in prim.
Imponitur autem hanc servitum, quando
do quis vendit unam domum, in qua
erat una columna, qua sustinebat onus
alcerius dominus sua, hoc pacto, quod
perpetuo sustineat debet, hoc vult,
d. l. eum debere columnam, in prim.
vel quando actum fuit sine vendi-
tione, ut possim onus imponere, &
tu perpetuo sustinebas, & ita lo-
quitur, ver. quemadmodum in eadem l.

qui

qui in hoc differt à princ. secundum
Cyn. ibi. Item imponitur non solum
per columnam, quæ sit in loco de-
bente servitutem, ut solarium vicini
sustineat, sicut sèp contingit, quan-
do solarium est ita lacum, quod quan-
do tristes in parietibus infixa sustineri
non possit: sed etiam quando colum-
na vel tristes parietibus infixa debentis
servitatem sustinerit onus vicinari-
um ædium, ut probatur in d. l. eum
debere columnam, ibi, onus vicinariarum
ædium, ibi, paties oneri ferendo, de
servitu, urban prædior. Forma vero hu-
iustificati servitutis imponenda ita effe-
potest, sicut in lege ædium, scriptum
est. Paries oneri ferendo, ut nunc est,
ita sit, verba significant patentes per-
petuum esse debere: non tamē hoc
his verbis dicitur potest, ut in perpe-
tuum idem paties eternus esset, cum
hoc fieri non posset: sed ejusmodi pa-
ties in perpetuum esset: qui onus sus-
tinet: ut est textus in d. l. eum debere
columnam.

2. Et * differentia est inter aternum,
semiperpetuum, & perpetuum. Ater-
num enim non habet principium, neque
finem, ut Deus. Semiperpetuum habet
principium, sed non habet finem, ut
a anima & Angelus: ut non glossa-
pen. in ver. aternus, in d. l. eum de-
bere columnam. Perpetuum vero dici
potest in proposito id, quod habuit
principium, & habebit finem: sicut ef-
servitus imposta, & actiones quæ di-
cuntur perpetua, ut Institu. de perpe-
& tempor. action. hoc dicit gloss. penult.
in fin. & not. bené, quod hujusmodi
servitus incipit, & non definit: quia
impossibile est aliquid esse sub sole si-
ne fine: unde not. ibi, quod nihil est
sub sole perpetuum, & ideo mundus
secundum rectam, & veram fidem no-
stram habuit principium, & habebit
finem: licet quidam Philosophi natu-
rali ratione moti contrarium dicunt.

Sed * dubium est, quando intelli-
garunt in causa nostro iure servitutis
perpetuum dicit Angel. in d. l. eum debe-
re columnam, quicquid durat ceterum
annis, dicitur apud nos perpetuum:
quia lapsu tanti temporis extinguitur,
l. fin. Cod. de sacrofanci. Eccles. & Lan-
uifusfruct. de infrafruct. & l. proponeba-
tur, ff. de jnd. & quod curius tanti tem-
poris perpetuitatem significet, not. glo.
int. 2. §. hoc autem ædium perpetuum
34. ne quid in loco publico, unde fortis
tan secundum Angel. in d. l. eum debe-
re columnam, obligatio de qua loquitur
illa lex, non durat ulteriori tempore,
subdit tamen, quod hoc non ponit pro
constant. Ego autem non tenco, quod
perpetuum dicatur usque ad 100. annos
tantum, sed etiam ultra: & quod
daret donec durare potest, puta si est
columna, que requiescat in domo de-
bentis servitutem, donec durat ædi-
cium superius, debet durare servitus
ferendi per columnam, vel si est pa-
ties qui onus sustinet, quamdui pa-
ties esset, vel onus durate posset, tan-
diu servitus dicetur: & hoc videtur
probati: in d. eum debere columnam,
ibi, sed ut ejusmodi paties in ater-
num esset, qui onus sustinet, nisi
est pœcripta servitus, iuxta ea quo
dixi supra in 10. 9. principali. non ta-
men potest tol i jure servit. oneris fe-
rendi, donec ille cui servitus debe-
tur, est in possessione, vel quasi, pu-
ta: quia onera sua à vicini paucibus
sustinentur, unde etiam si per milles
onum solarium restitueretur per colum-
nam vicini, servitus non perdetur,
neque finitur, facit quod no. in l. qui
luminibus, de ser. urb. pred. & quod
no. per gl. ff. singularem 16. quest., c.
per singulos in ver. dubitare in fin. ibi,

O 3 unde

unde etiam non præscribit ad mille annos. Hujus autem servitutis oneris ferendi natura est, ut qui debet servitutem, fieri teneatur: ut est textus in L. cum debere columnam, in princip. & l. si forte, & etiam si servit, vendit, & l. sicut, §. Aris. ex titulo, licet in aliis servitutibus regulatiter est fecus: ut scilicet debens servitutem non facere teneatur, sed tantum pati: ut est textus in L. quoies 15. §. 1. de servit, tunc generali & in d. §. etiam l. 1. in fin. & in l. 2. §. præterea, de aqua plu. arcen. & dixi supra in q. 1. principia, de natura servitutis principiis & est ratio, quia speciale est in servitute oneris ferendi, ut dicit glossa in fin. in d. l. cum debere col. in d. l. quoies & in d. §. etiam l. 1. vel secundum Angel. in d. l. cum debere columnam, quia venit in consequentiis: nam in servitute oneris ferendi in perpetuum, venit ut quis teneatur reficerre adficiunt collapsum, ut possit onera supportare, ut ibi, ergo in consequentiis qui debet facere, non debet pati, sed reficerre tenetur, circa quod vide quae proxime dicam.

4. Sed * nunquid ille, qui debet servitutem oneris ferendi, vel aliam debet reficere suis expensis, ut puta columnam, vel paritem sustinenter onera vicini, & videtur quod sic, ut est text. in L. cum debere columnam, in principio de servit. urb. pred. In contrarium, videatur, l. 1. §. fin. & l. 2. §. præterea, de aqua plu. arc. Tu dic breviter, quod aut huius actum in constitutione servitutis, quis debet reficere, & cuius expensis, & pacto standum est, & illud servari debet, dicto Paragrapho præterea, secundum unum intellectum. Aut non fuit actum expresse, ad quem reficatio spectaret: & tunc si ille qui debet servitutem, confusive reficere a tempore, cuius non extat memoria in contra-

rium, & idem, ut ipse teneatur, ut d. l. 1. §. fin. de aqua plu. arc. quoniam patrum & veritas à pari procedunt, lego 2. in princip. de ag. plu. arc. Si vero de ista confusione non appetat, & tunc in servitute oneris ferendi, ille reficit suis expensis, qui servitutem debet, ut d. l. cum debere, & d. l. si forte, & etiam, & rationem dixi supra, vel quia speciale in ea, vel quia in consequentiis venit. In aliis autem servitutibus distingue: Aut ex refecione potest sequi aliqua utilitas: ut quia ex purgatione rivi trahit ad se pinguedinem ibi collectam: & tunc est in domini potestate prædicti servitutis, vel purgare, vel pati quod per alium purgetur: & ideo illi citi debetur servitus, alternative ager, ut reus reficiat aut refici patiatur, ut est text. in l. 2. §. apud Labonem, de aqua plu. arc. Aut ex refecione nulla sequitur utilitas, sed solus expensa, & tunc indistincte debens servitutem, debet tantum pati, & non reficere, d. l. quoies, 3. 1. de servit. & d. leg. & si forte, & etiam si servit. vendit, & d. l. 1. §. fin. de aqua plu. arcend, fallit servitute oneris ferendi, & ita tenet Bartol. in l. 2. §. apud Labonem, de aqua plu. arcend. & d. §. etiam, & ita tenet Ang. in d. Paragrapho præterea, & Flor. in d. §. etiam, & vide quae dixi supra in q. 1. princip. Dictum est de refecione tali, quae onus sustinet: sed quid si petit in totum, puta quia columna combusta est, vel paries depositus, an debens feritutem oneris ferendi, teneatur aliam supponere, vel paritem readficare? Dic quod sic, ut est text. in d. l. cum debere columnam, in fin. de quo dic, ut ibi per gloss. in vers. pavitem.

Sed * quid si concessi tibi aream ut, ibi adficiunt dominum, in qua debemas me recipere cum sociis meis transuentibus,

bus, an domo destinata quocumque casu novam readficare teneatis? & videtur quod sic: quia sicut dixi in servitute oneris ferendi, ut perpetuum esse debeat: ita videtur esse dicendum in ista obligatione seu onere recipiendi me & socios meos, ut debet esse perpetua, & hoc tenet Jacob de Aier, per d. l. cum debere columnam, in princip. & l. si finita, de damn. infict. alij habent in l. qui bona cod. titul. sed Ang. in d. l. cum debere, tenet contrarium: quia in hac questione ille qui promisit, non tenetur recipere: nisi in domo adificanda, per nos per l. boves, §. hoc fermone, de verb. sign. illa enim quia secundo edificatur, non est ea dominus, in l. servitius que in superficie. §. si sublatum, de servit. urban. pred. facit l. maritus, cum ibi not. Digestis loca. Non obstat secundum eum d. l. cum debere, quia ibi semper sive facta promissio oneris ferendi, unde sui natura hæc obligatio est perpetua, cum causam successivam habeat, & nungun placet satisfacitum intelligi possit: l. 2. in princ. de cond. ob causam & l. 3. in princ. & §. dare, de iusfructu.

Quod * autem paties vel columnam debens servitutem reficetus, ad quem interim spectabiliter futura adficiunt, ne corrueat: Dic ad Dominum cuius servitus debetur, ut est textus not. in l. sicut 3. in principio si servit. vendit. & ibi Jusconfutus dat confitum domino superiori, si non vult fulcite, ut adfici deponat, & reficiat cum paries fuerit restitutus: & est confitum ironicum, secundum gloss. ibi, quod istud erit sibi deterius quam fulcire, & allegatus ille text. ad illud vulgare, quod confitutus est malum sustinere, quam malum pati, & prius.

Sed quarto * quis del et mihi servitutem, ut in parietibus suis habeam trabem seu tigna, per quæ solarium meum sustineatur, an ista entis servitutis tigni injuncti vel oneris ferendi? Videtur esse tigni injuncti: quia tigna habeo in parietibus suis, per l. sicut, §. competit si servit. vend. In contrarium videtur, quod sit oneris ferendi, per Leonem debere, de servit. urbano. pred. Ego credo, quod in hoc sint confideranda verba imposita servitutis. Aut enim dicitur, quod quis possit immittere tigna in parietibus suis, & supra solarium levigare; & entis servitutis tigni injuncti, licet in consequentiis onera sustineat; per dictum §. competit, ubi est casus. Aut dicitur: quod quis teneatur sustinere onera mea, vel solarium meum: & tunc entis servitutis oneris ferendi: & ita loquitur dicta l. cum debere ibi paries oneri ferendo, &c. licet in consequentiis habeat tignorum immisionem: quia insipere debemus, quod principaliter sit non quod in consequentiis, ut l. se quis nec causam, & ibi not. si certum peta. Aut verba sunt ambigua, & non constat de eis: puta quia praescriptum est: & tunc patet in casu praedito, quod sit potius tigni injuncti, quam oneris ferendi, & probatur in d. l. sicut, §. competit. & hoc sentit gloss. not. in §. distat in ver. actiones, ibi, nam licet utrobique sustineatur onus, tamen quia in prima specialiter de onere ferendo dicitur, non in secunda, &c. Sed si esset servitus columna sustinenter solarium vicini, quæ non requiesceret in parietibus, sed in solo debente servitutem: & tunc non est dubium, quod esset servitus oneris ferendi non tigni injuncti, d. l. cum debere in princip. Ex his habes quomodo cognoscatur servitus tigni injuncti à servitute oneris

is secundi. Item quæ sic differentia inter unam & aliam, colligitur ex predictis in ver. hujus autem servit. & in ver. sed nequid illi § 6. de text. cum gl. in d. s. distat.

8. Ultimo * queritur, si legatur vel venditor domus aut videtur imposita servitus, ut sustineat onera pertinencia quæ ipso acto sustinebat? dic quod sic: maxime si contrahentes hoc sciabant, l. quod conclave, de dannio inficto, conjuncta l. i. in princ. de actio. empt. Nec obstat lin. vendendo. de alio. empt. quia loquitur in servitu, quæ non habebat causam continuam, & ita teneat Bar. in leg. i. circa principium de ser. leg. & vide dicta in seq. ser. in verbo, sed restauit istam ser. Alia plura circa istam materiam vide quæ dicam infra de onere serendo, quæ etiam hic convenire possent.

ADDITIO

a. *Anima.* Anima cunctis rebus est preponenda. adde Corn. in 5. vol. conf. 3. 20. & relictum pro anima, conferetur relictum ad pias causas. conf. 3. 2.

CAPUT XXXVIII.

De Servitute itineris seu actus.

1. *Habeat si seruisset, eundi ad dominum tuam per castellum meum, vel curiam, vel scalas meas, an ego de nocte januam claudere possem.*
2. *Divisio domus vel alterius fundi si inter plures facta fuerit, non videtur aliam, quod unus aditum per alterius partem habeat sicut prius habebat, nisi hoc inter eos specialiter convenientem sit.*

3. *Predium meum si ubi vendidi ad quod ibi non poterat, nisi per aliud meum predium, non videtur actum, ut illud tibi servitum debet, nisi expresse dictum fuerit.*

4. *Iter seu actus an & quomodo debetur: & a tali servitus fit praestanda ab herede, usfructuario, vel e converso? & alii etiam habentibus uile dominum, vel directum.*

5. *Differentia inter usfructum & proprietatem quamvis sit.*

6. *Domos tuas uicia coniugatione contextas si quispiam habeat, & unam vendidit, alteram sibi retinuit: non poterit emptor invito venditore reimere terna, que requietus in domo vendita, nisi forna contrafatu alter se habeat.*

7. *Hoc casu quo aditum prestare tenetur an ipsi predio legato servitu constituta sit ita ut legaris in confessoriam contra impedimentum intentare possit.*

Hec est ultima servitus urbana, quam in specie hoc libro declarare constitui: certe si quæ sunt in domo per me figurata, de qua proxime dicetur, intelligi poterint. Servitus ita itineris seu actus non solum est rustica ut leg. in princ. i. in de ser. urb. pred. & conf. in princ. de ser. puta quando debetor à predio rustico alteri predio rustico, ut ibi: sed etiam potest esse urbana, quando à fundo urbano alteri urbano debetur, ut probatur in l. iter communia predio. & in l. servitutes quæ in superficie. § si domo de seruit. urb. pred. & pro loco vide que dixi in servitute precedenti. in princ.

Si habes * servitatem eundi ad dominum tuum per castellum meum, vel curiam, vel scalas meas, an ego possum claudere de nocte januam? Et dic, quod sic: quia intelligitur actum ut possis ire de die non de nocte, d. l. iter. & ita ibi per Dd. & est ratio, quia de nocte non licet ire per civitatem vel domos alienas, ut ibi probatur juncta glossa secundum Paul. de Cast. & dixi supra in 8. quest. princip. in ult. char. ver. item servitus itineris, quæ bene not. & pro illis: qui habent plures domos, ad quas ingrediuntur per unam curiam, quæ sit unius tantum & omnes stant sub una clavi. l. si quis fugiurus §. apud Celsum de adit. edit. sicut est Venetii, & in multis locis. Unde ex his not. licet quis prætendat jus eundi per dominum vel fortificium, aut scalas alterius etiam jure servitus constitutæ itineris seu actus: tamen debet ire conguis horis unde intelligitur, quod tantum de die ire possit. & ita Flor. in d. l. iter. unde facit secundum eum ad collegiatum seu confederatum, qui se obligavit, ut licet alteri confederato transire per castella & loca sua, ut licet non apertar portam de nocte non tamquam dicatur venire contra convertata: & similiter excusantur custodes fortificationis, si de nocte aliqui non aperiant portam: cum hoc non teneatur facere proper immensum periculum facit ad hoc l. forem. & quod ibi not. ff. de sciar. hac tam non potest ita amare & incivili modo intelligi, ut nullo modo licet de nocte ire sine transire. Nam si potest esse sine periculo, & id quando fieri consuevit, sicut in domibus contingit de hieme, quo tempore plerisque de nocte itar, vel propter aliquam necessitatem, tunc teneo quod etiam

de nocte possit ire & transire, argum. d. l. forem enim ibi not. & quæ verba sunt civili modo intelligenda, l. si cu. de servit. nec amare sunt intelligenda, ut est texti in l. si quid venditor. in princ. de edil. edit. & l. si id quod §. si quod de donat. inter vir. & not. gloss. antepen. in cap. relatum. de reti. stan. el. 2. Scriptum est enim, qui minimum emungit, elicet sanguinem, ut dicit texti in cap. nisi cap. nisi cum § proper militiam. de renna & habetur origina liter proverbia cap. 30. & per gl. in l. secundum § illud in verbo, articulum, de edit. edit. & addit. his que dicant infra in secundo libro de serv. itineris & servit. via.

Not. unum * alium casum pulchrum quotidianum, quod si contracta inter plures est facta divisio a domus vel alterius fundi, non videtur actum, quod unus haberat aditum per partem alterius, sicut prius habebat, nisi hoc inter eos specialiter sit convenitum, n. est casus not. in l. vii constituti §. quicunque in fin. & ibi hoc not. Bald. Flo. & communiter Dd. de ser. urb. pred. & ideo licet quilibet corum ante divisionem posset transire vel tocum fundum, quia in qualibet parte habebat partem pro indiviso: tamen post divisionem nullus poterit facit l. in vendendo. de centralibus. empt. & hoc est utilissime maxime inter fratres dividentes dominum per partes, ad quas non possit haberi aditus, nisi per alias partes. Pone exemplum: Tres erant fratres, & dominum communem habebant. Tria solaria habentem: venerunt ad ejus divisionem, & cuiilibet fratrum assignatum est unum solarium, postea fratres qui habebant solaria superioria, volebant ire per solarium inferius alio fratre invito: queritur an possint, & an per solarium inferius habeant

habeant iter, seu aditum. Et videtur quod sic per l. binas ades, alia incipit. Securus de ser. urb. præd. Dicas contrarium; ut et calus non in d. §. quecumque. secundum Ubertum de Clemona. & Bald. & D. I. ibi, & hoc probatur etiam ratione. Nam divisio similis est emptioni. 1. C. communia urinque judi, sed in venditione vel via vel iter non venit nisi expelle sit dictum, d. l. in vendendo. Et ratio hujus est, quia in dubio res libera vendi videntur, & non cum aliqua servitute, l. in tradendis. §. interpositis in fin. communia prædio.

3. Et * propere si vendidi tibi prædium meum, ad quod iti non poterat nisi per alind meum prædium, non videtur aetum ut aliud debeat tibi servitus, nisi expelle dictum fuerit, d. §. interpositis in fin. cum gl. fecut est in legato: quia in dubio videtur res legata ut heres possit transire, sicut testator transibat, ut l. testatrix in principio se servit, vend. & ibi hoc tenent Dd. & Bartol. Dcl. in leg. binas ades & Barto, in l. i. de servit, legat. & et ratio quia in ultimis voluntatibus interpretatio fit latior, & favorabilior, quam in contractibus leg. in resonantie de Regul. iur. c. cum dilecti in fin. de do. & ideo sunt cauti states in dividendo ut referentes sibi aditum expesse, eodem modo debent esse cauti emptores. Hinc est communiter, quod Notarii apponunt in instrumentis emptionum, & similiun unam clausulam videlicet, cum accessibus, & egressibus: introitibus, & exitibus suis usque ad vias publicas, & dicit Bart & Dd. in d. l. binas ades. quæ clausula hic importat, quia licet non debeat servitus sibi ab alia re mea, tamen si consueverant res per illam ad rem venditam, vel fra-

ties similiter ire consueverant, alienus empor vel frater ire poterit quia ille potest dici accessus illius rei vendita vel divisa. Cautus tamen effe exprimere in specie, quod iter seu actus debetur per talem locum, quod non in predicta, & vide qua dicam infra de curia.

Sed reassumendo * istam questionem latius in genere, & ut omnia complecti possim, videlicet an iter seu actus debetur, de qua vide plene per Bart. in l. i. de ser. leg. per Jaco Bart. & Barro, Bald. & Dd. in d. l. binas ades. & per Paul. de Caffr. in leg. in tradendis, §. interpositis communia præd. & per Bart. & Dd. in leg. quod conclave de dann. infest. in qua sic conciliadas. Quod aut ille à quo peto servitum, mecum non contraxit, nec quasi: aut vere contraxit, vel quasi contraxit. Primo caso quando non contraxit, nec quasi mecum: & tunc non habeo jus petendi ab eo istum aditum. L. enim debere, de ser. urb. præd. & ratio esse potest, quia regulariter res cuilibet libera est, nisi servitus constituta probetur l. qui luminibus l. & ibi not. eod. titul. & l. altius & l. editor. C. defens. Secundo caso quando mecum vere contraxit, subdistingue: aut contraxit, super ususfructu, aut super proprietate. Si super ususfructu quod debetur iter, seu aditus, dato quod nihil dicatur ut est text. in l. i. §. i. si ususfructu peta. & probatur in l. sed si quid §. proprietatis in fin. de ususfructu. & ratio est, quia sine aditu ad eum ususfructus efficit inutilis, & et etiam tex. qui ponit hanc rationem in d. l. leg. binas ades versic non autem & vide de hoc omnino glo. in d. §. proprietatis in fin. in verbo contineri, & intellige sive debetam ususfructus ex contractu inter vivos, sive ex ultima voluntate:

volutate: quia reputatur esse modici prejudicij, ex quo petet, et non nondatur, secundum gloss. in d. l. binas ades. Item intellige, quod ille aditus debatur ususfructuario jure cuiusdam commoditatis, non servitutis: quia servitus servitutis esse non potest, l. i. de ususfructu lega & quod dictum est de ususfructu, idem in quoquacum contraictu dicas, qui principaliter concernat usum rei, argument. l. sed & addes, §. illud p. locat. secundum gloss. alias Flor. in d. l. binas ades. Si vero super proprietatem rei contraictum est, pura venditum quis proprietatem rei: tunc non venit servitus itineris, sive aditus, neque alia servitus, l. in vendendo de contrahab. emption. & l. qui libertatis. §. fina de evictione & l. via contractus. §. quacunque in fine servit urban. præd. & ita tenet gloss. Bart. & Angel. & Doct. in l. quod cor. clave, de dann. infest. & intellige ethi fine aditu res vendita officetur inutilis.

5. Et * est ratio differentia inter usumfructum & proprietatem: quia ususfructus est minoris prejudicij, quia proprietates regulariter nunguam finitur, sed ususfructus, sic l. corruptionem, C. de ususfructu, cum simil. Sed hoc limita duobus modis. Primo quando efficit servitus tigni injuncti vel oneris ferendi: quia tunc cum suo onere res videtur esse vendita, vel alteri alienata. d. l. quod conclave, & d. l. binas ades, & l. i. de ser. lega. & ita tenet Bartol. & Flor. in d. binas. Sed Bart. & Angel. contractum dixerunt in d. l. conclave, dicunt enim, quod in contractibus inter vivos, si non interponitur servitus oneris ferendi, non venit per illa iura, & idem dixit Angel. in d. l. binas ades.

6. Ubi * dicit, quod si haberet duas domos unica contiguatione concre-

quando quis mecum quasi contrahit: putu hæreditatem adeudo, cum me legatario, l. apud Julian. Paragrapho si quibus ex caus. in poss. ea. & tunc regulariter servit, imposita non videtur d. l. quod concil. & dicam in sequent. quest. Sed an possit agi, ut imponatur? Dic aut fuit legatus ususfructus aut proprietas. Primo cau potest agi, ut imponatur illa servitus, si alias ususfructus esset inutilis, l. binas, vers. non autem preallego. & l. 1. & 2. si ususfructus per l. dannas, §. 1. & ibi Barto. de ususfructus. legat. Secundo cau, b quando legatus proprietas: b & tunc aur quaevis a legatario debeat praestari servitus hæredi: & sine dubio dicas quod sic, l. testarior, in princ. se servitus. venditor & l. si fundum sub conditione, c. §. qui fundum de legatis 1. & l. fin. de servitus. ruf. prediorum. Aut quaevis an debet praestari ab hæredi ipsi legatario, vel ab uno legatario alteri legatario: vide gloss. ordin. quæ hoc disputat in l. 3. §. si loci, de aliament. legat. Sed quicquid dicas illa gloss. Barto, in l. ante finem, de serv. leg. dicit quod credit, quod debet praestari, per d. l. binas ades, ubi dicitur, quod non potest hæres in totum lumina obscurare rei cuius proprietatis est legata: eadem ratione iter debet praestare: quia minus male posset habitare luminibus offuscatis, quam ut sine itinere l. 1. §. 1. se ususfructus, peta. & iter debet intelligi d. l. binas ades, que est clavis hujus materie, secundum Bart. & bene.

7 Sed circa prædicta quæritur eo casu quo hæres tenetur praestare aditum, an sit servitus constituta ipso prædicto legato, ut legatus possit intentare conselloriam contra quemquam impeditentem, secundum l. si quis diuturno, in fin. si ser. venditor. Et videtur quod

sic per l. si quis partum, §. si quemad. ser. amit. Dd. dicunt contarium, quia ibi loquitur quando servitus fuit expresse legata quod non expresse, licet fingatur legata tacite: ut supra dixi, & ex tacito non transit jus servitutis: sicut nec transit dominium ipsi jure: ut est text. cum gloss. secundum lac. de Aret. & Dd. in l. tempor. §. fin. de rei vendit. & in l. servorum filii, §. fin. & quod ibi per Dd. de leg. 1. solum ergo legatarius habet actionem personalem contra heredem ex testamento, ut servitutem constituta: ut not. Barto. in dicta leg. binas. Unde si causis in agenda & faciendo quod constituerat tibi servitus, si vis hoc transeat in te singularem successorem active & passive, quod teme menti in practica. Cetera circam istam materiam vide infra in itinere five intitola. Superets nunc, ut quibusdam nominatis in jure, servitutibus urbanis explicatis, de domo per me figurata loquamur, per quam reliquias servitutes urbanas facile quicque intelligere poterit, quicquid in fundo urbano fieri permittitur: & in quo servitus & libertas constitut, ut autem hæc memoria aut cogitatione facilitiora sint: eas ex ipsis domus ordine declaravimus.

A D D I T I O .

a Divisio do. An in contractu divisionis habeat locum remedium l. 2. Cod. de res in vend. vide Corn. in 4. vol. conf. 240. incip. presuppositis, & an in divisione caueatur titulus conf. 278. Et quæ requirantur in divisori judicio, in 2. volum. conf. 110. incip. in indicio, & divisio facta cum extensa lesione, licet sit iurata: & cum refutatione ad cognita, & incognita, an rescindatur si Iesus ignoravit consor-

tem

tem institutum in re certa: vel extratedatum cum clausula, quod petere non possit: in 2. vol. conf. 133.

b Propriet. Proprietas proprie caput pro domino: & ideo idem est dicere, causa proprietatis, sicut causa dominij: ideo in statutis sola possessio non veritatur in proprietate, not. Pan. in c. 1. de causa poss. & prop. & quare fuit inventa proprietas, not. 12. q. 1. dilectissimus, ubi dicitur proper iniquitatem feliciter negligentia, secundum gloss. ibid.

c Condition. Condition secunda est in rebus, quæ libera vel servilis conditionis dicuntur, ff. C. de serv. per not. Quomodo conditio concepitur? Responde quod per, si: modus per, ut: causa vero per, quia, Conditio possidentis potior est ubi per est causa turpitudinis, ff. de censit. ob turpem causam. si ob turpem. §. porro.

C A P U T XXXIX.

De solo seu area.

- 1 In solo seu area domum qui adificare potest, an alius adificium altius construere, etiam si que ad colum.
- 2 Consuetudo vel statutum edificandi usque ad certainam mensuram adificationem simpliciter prohibere potest. & in multis etiam casibus.
- 3 Adificatio excellens nunquam ad vicini mei amulationem fieri preventi.
- 4 Palatio circa adificationem contrarium an valeat.
- 5 Area ususfructus habens nunquam adificare possit.
- 6 In area communis an quispiam edificare possit.

p. 3 offi

7 Castella seu fortificia nunquam in suo solo adificare licet sit, & maxime in confinibus territorij.

8 Possessionem soli mes & adscicij in eo per alium facta an habebant.

9 Guerre tempus si princeps locum meum forificaverit, ut habiliter guerram faceret, finita guerra, si locum meum petam, princeps autem velit ut expensas reficiat, quid juris.

Ex ordine nobis occurrit, ut primum de solo five area quedam dicam.

In solo * five area regulariter potest quis adificare domum vel adificium constitvere, & altius, ut ita diximus, usque ad colum: quia quicquid est supra colum, usque ad colum liberum esse debet, & ejus cuius est colum: ut probatur in leg. alius & l. si in aliis Cod. de serv. & l. fin. in princ. de serv. titul. generali, & not. in l. quæ luminibus, de servitu. ubi. pred. quatenus lex prima facie in contrarium potius facere videtur, secundum Albericum de Rofa, in d. l. alius, in principio & hoc ostiam not. gloss. 12. quæf. 1. cap. 2. in vers. aer. & hoc intelligo five altius fuerit adificatum, five nunquam: puta quia erat area vacua: item etiam si per mille annos areas mea steterit juxta palatium tuum non adificata, tamen protero adificare, nec me prohibere potest: ut not. gloss. in d. l. qui luminibus in fin. & idem not. glo. Baldus in ca. Abbate, in principio in vers. monachum, que incipit: hoc modo ext. de verb. signif. & gloss. 10. Tenuonici d. cap. 2. 12. quæf. 1. Spec. in tit. de causa poss. & proprie. in ult. column. vers. sed pote & vers. seq. & per Rofra. in libello. ne quid in loco publico fiat, & de conte. §. illud queritur. Item prædicta intellige, quod quis possit adificare in suo vel area etiam si

officiat luminibus vicini, nisi ei debetur servitus altius non tollendi: ut probatur in d. l. altius, & d. l. si in editibus, Codice de servit. & l. cum eo. & l. pen. de serv. rust. præd. & in l. altius, se serv. vend. & d. l. quia luminibus, etiam si vicinus esset minor, vel pupillus: ut probat nota, in dicta lego altius, se ser. vendit, conjuncta glossa, quæ dicit, quod ibi erat servitus constituta. Item intellige prædicta, etiam si obscurarent in totum lumina, seu ædes vicini: ut d. l. cum eo. & ibi hoc notat Baldus. Sed prædicta fallunt in quibusdam casibus, in quibus non est licitum etiam in suo altius adificare maximè obscuringa lumina vicini.

2. Et primo * quando esset consuetudo vel statutum adificandi usque ad certam mensuram: & sic servitus videatur a imposita consuetudine, a vel statuto. Nam tunc adificando altius tollere non potest, casus est cum gl. quæ ponit de statuto. Flor. in l. 1. Cod. de edificiis priva. & non. gloss. & Dd. in l. qui luminibus, de serv. urb. præd. & dixi supra, de servitut. altius non tollendi, quæst. 4. & hujusmodi statutum, vel consuetudo ligat etiam forensem, cuius est dominus qua non debet altius tolli, ut ibi dixi in quinta questione. Secundo falle, quando servitus est impedita per pactum, ut leg. inter servitutes, cum sequi de serv. urb. præd. de quo dic ut dixi supra de servitute: ne prospexit officiat, cum tribus sequent. vel quando esset præcepta hujusmodi servitus: ut not. gloss. in d. l. luminibus, de qua præscriptione dixi plenè, supra decima, & ultima questione principali. Tertio falle, quando unus habet plures domos, & unas legit usumfructum alteri: nam tunc non potest hæres alteram tollere, vel obscurare domum usumfructuarium in totum,

falso,

sed saltem modicum lumen, quod habitantibus sufficiat, & liqui debet, text. in l. si quis bi. as. de usi. f. nct. & text. cum gloss. in l. binas de serv. urb. præd. & dixi plenè sa fine in servitute præcedenti, in penult. question. Quarto falle, quando ædes vicini habent lumen ex publico, quoniam tunc vicini non adificando noceat non posset talibus luminibus: quia non licet vicino aliquid in publico facere, quin licet alteri prohibere, ff. ne quid in loco publico per eorum, iecu. dam Rofred. in libello de confessorio post princeps. in vers. sed illud queritur, & hanc questionem videtur sentire gloss. in l. fluminum, §. fin. de dann. infest. quæ incipit, nisi animo nocendi, ibi: responde, non videtur officiare, si lumen auferat quod ex privato confuevit habere facit quod not. Bartol. in l. 1. §. sicut autem, de aqua pluvia, arcen. Verum putat Albericus de Rosate, in l. altius, Cod. de servitut. quando officiens luminibus laborat in publico: tunc enim prohiberi posset, nisi esset consuetudo, quod posset etiam in publico taliter laborare, ut ipse not. in l. de quibus, §. nunquid videndum ex qualibet, ff. de legibus. Si autem in suo labore, tunc etiam si alius adificaret, & officieret luminibus, quæ haberent ex publico prohibeti non posset, ut d. l. altius, cum concordantia supra allegatis. facit quod dicam infra in sexta questione. Quinto falle, quando quis levaret altius, animo nocendi vicino, & fibi non prodeat, ut est text. cum gloss. in leg. 2. §. denique, et 2. de aqua pluv. arc. quæ allegat ad hoc 10. leges, & dicunt Dd. cum pati fluxum legum, sunt dicimus pati fluxum legum, qui minime abundant, & idem not. gl. in d. l. fluminum, §. finali, quæ incipit, nisi animo nocendi, de damno infesto,

facto in vicinis inimicis, & addit quod dixi infra de fenestra seu balcone. Sed * est dubium an, presumatur facere ad simulationem vicini. & dictas quod in dubio non presumuntur, l. merito ff. pro socio. & ita vult gloss. multum not. in d. fluminum, §. fin. quæ incipit, nisi animo nocendi, in princ. quam Dd. sequuntur. Sed si facit ut noceat duntaxat vicino: tunc presumuntur facere ad simulationem, d. §. denique, & presumuntur facere ut noceat quando nullam sentit utilitatem secundum Paul. de Castr. in d. leg. altius, pro hoc allego text. in leg. qui data in princip. ibi, fine lucro hoc affectavit, ex quibus causis major. Idem forte posset dici, si effet modica utilitas, & magnum damnum vicini, & essent inimici, argu. l. spadonem, §. fin. ibi: patrimonio de excusatio. tutor. conjunctar. 1. §. questionum vers. præterea. ibi, quia facile mentiuntur, de questionibus quod bene nota. Et addit, quando quis adificat animo nocendi vel ad simulationem, datur contra cum actio de dolo: ut not. Innot. in d. l. fluminum, §. fin. & habetur in d. l. 1. §. denique & in l. 1. §. de dolo. Sexto falle, quia illud quod dicitur quem posse adificare, debet intelligi quando posset adificate, de jure communio: puta in domo vel area sua, dicta l. qui luminibus, cum gloss. cum similis supra allegatis, fecus si ex privilegio speciali vel generali aliqui concederetur à principe vel à superiori, ut possit in loco publico adificare: quia intelligitur sine damno alterius: & ideo non poterit adificare, si obscurat lumina vicini text. est not. in l. 2. §. merito & si quis à principe ff. ne quid in loco publico & ibi gloss. 1. in princip. dum dicit, scilicet generali concessione vel simplici, & idem vult g. off.

gloss. i. in fin. in l. 2. de danni. infest. & pro hoc l. nec avus, cum ibi not. cap. de emancip. lib. & c. quoniam in fin. de rescriptis. in 6. cum similis. Et hoc etiam tenet Bald. in l. si manifeste circa foem. C. de serv. & vide quod dixi supra in quarta fallentia. quod nota, quia sepe in civitatis conceditur, quod quis possit edificare in loco publico. Septimo fallit, quando quis edificare super te communis ipsius laborantis. & ejus cuius luminibus officit, quia tunc non possit, de quo dic ut habetur per Alb. de Ros. in d. leg. atius. & dixi supra in 7. 9. ne luminibus officiatur. dic ut ibi, & non omittas, qui est nota Octavo fallit in leg. fin. §. 1. C. de servitut. nam si area, in qua fructus trahantur, & palea a fructibus discernantur, non posset habere ventum nisi ab una parte, ipso jure prædictio vicini servitus imposita esse censetur, ne possit altius tollere & ventum impedit: ut ut eis causis ibi mirabilis secundum Dd. & nor. gloss. 1. & ibi Angel. in l. Imperatores, de servitut. ubi pred. & dixi supra in serv. alius non tollendi in 4. qusq. Sed istud non est mirandum: quia istud si favore agriculturae, quo multa etiam alia contra iuri regulam introducta sunt. 1. 2. & ibi nota. C. de munidinis & Aubent. agricultores Codice que res pigno. oblig. posse & capit. 2. de treug. & pace in l. 1. in princ. de feris cum similis.

4. Sed an * valeat pactum contrarium videtur quod sic, per textum cum gloss. in leg. 2. in princip. de servit. rustic. pred. licet videatur contra publicam utilitatem, secundum Paul. de Cast. in d. l. fin. in fine. Nono fallit in prædictis rusticis proper utilitatem fructuum: ut est text. cum gloss. secundum unum intellectum, in d. l. final. §.

fin. C. de servit. & ideo si habetem prædium meum in quo frumentum feminari consueverat, & una tantum parte haberet solem, non polles ibi adificare, & mihi solem pro fructibus necessarium auferre: & istud est favore agriculturae, ut proxime dixi, quod est notab. Decimo, & ultimo fallit eadem ratione in scolis, nam quis juxta scalas adificare non potest: ita quod luminibus eorum officiatur, licet servitus constituta non sit: & ita reperio tenuisse Anton. de But. in d. l. fin. § fin. facit ad hoc quod not. in l. foli. marina quo omnia bene notanda sunt: & alibi non bene declarata reperties & adde quo dicam statim in sequenti, rubric.

Nunquid autem * habens usumfructum area, posset ibi adificare? Et videtur quod non per l. usumfructuarium novum rium §. 1. de usumfruct. & per l. usumfructuarium novum eodem titul. & in l. reperi. §. rei mutatione & §. si autem quibus modis usumfruct. amitt. In contrarium videtur tex. in l. penul. ff. de usumfruct. & dic quod regulariter non potest, ut in primo allegatis. Sed fallit quando veller adificare pro conservatione fructuum, & rerum que in eadem area sunt: & ita loquitur in d. l. penult. & ibi not. & bene. Sed quid si alius adificaverit in area, cuius usumfruct. alienus sit? Dic quod sublatu adificio restitu. area usumfructuario debet, tex. est cum gloss. & ibi per Dd. maxime Flor. in l. si area usumfruct. Item quid si adificavit in area aliena, vel per alium possessum? vide in l. si in area de cond. inde. & in leg. Inuit. alias incipit, si area aliena ff. de rei

adificandi

Item nunquid * in area communis possit adificare? Dic quod socius te prohibendi jus habet quamvis jus

edificandi habeas a vicino concessum, cui servitus debebat ne domus communis altius collectetur, quoniam invito loco in re communis non habes jus adificandi. text. est cum gl. in l. sed se inter te & me. §. si in area de servit. urban. pred. & adde quo not. per gloss. & Dd. in l. Sabinus. comment. avid. Si tamen quis adificavit in area communis socio non prohibente, adificium commune efficit, l. si in area. Cod. de rei vend. & ibi vide per Cyn. & Dd. ubi etiam ponunt, nunquid expense possint repeti. & adde quo dicam in leg. servit. de pariete sine muro. Item adde, quod si viciniam in communis eminet, ne luminibus suis officiatur, & alteri tradita sit, nec prestat alteri, quod convenient, pro loco alicuius datur. text. in l. cum duobus. §. idem Mela ver. scilicet idemque pro socio.

7. Castella * autem & fortificia nunquid sit licitum in suo solo adificare, & maxime in confinibus territori: vide per gloss. Bartol. & Dd. in l. opera de operibus pu. & Bart. in l. quæcumque, de fundis limitroph. Codib. 11. & per gloss. Ang. & Dd. in leg. lex. 12. tab. ff. ad l. ful. maiesta. Et prædicta omnia procedunt, quando quis adificat in suo loco de sua materia. Si autem adificaret in suo de aliena materia, vel in alieno de sua materia: vide que habentur in l. adeo §. cum in suo solo. & §. ex diverso. & §. Titius horrem de acquirent re domi. & Inbit. de rerum divid. §. cum in suo. & §. seq. & Cod. de rei vendi. l. 2. ubi habetur, quod adificium cedit solo. Quod procedit etiam adificare unum castellum vel fortificium in solo meo: quia dominum efficeretur meum: ut not. Spec. in tit. de religiosis domi. ver. si quid perierat, ci-

ADDITIONE.

a Confuetud. Confuetudo est jus quoddam moribus institutum quod pro lege suscipitur, & confuetudo, distincta, & de hac hic loquor, non de illa confuetudine largè dicta, quo quis dicitur facere aliquid, quæ est quoddam jus privatum non publicum ut ista de qua hic: in l. ad quibus & l. cum de confuetudine ff. de leg. Quis potest

potest consuetudinem introducere? Responde, quod ille qui potest facere legem: quia à quo removetur genus, & ejus species, l. *filii in fin. ff. de dona, & l. s. juris gen. §. si fiuandandi, ff. de pac.* in gloss. ergo à contrario lénit consuetudo est sui juris, *Instit. de iur. na-*
tur. §. constat ergo.

CAPUT XL.

De pariete, seu muro.

- 1 Paries, murus, & materies, quid sint, & in quo differant.
- 2 Lex ult. fin. regn. an habeat locum non solum quando edificatur juxta fundam vicini rusticum, sed etiam urbanum.
- 3 Vicinus si habeat sillicidium dominus supra solum meum, pita per duos pedes, & ego murum in solo meo edificare velim: an à vicini muro per unum pedem reponere stare debam, an vero à leco in quo vicini sillicidium cecisit.
- 4 Paries lignae intermedius ubi esset, an edificari posset, etiam affigendo ipsum in via in suo, in confibus nullo spatio dimisso, ad simil. voluntatis sc̄pem, & macteriem conseruare.
- 5 Spatiū, quod relinquuntur intermedii, an relinquentur, vel utrinque que esse debat.
- 6 Vicinus in muro suo an osium facere possit per quod ad solum meum vadat.
- 7 Murus, vel dominum juxta domum vicini edificari, cuius sillicidium in medio cecisit, an solum incrustare teneatur, & aquam exire dicere, ita quod murus vicini non materia crescat, nec dampnum pro-

- 8 pter aqua receptionem in dicto loco patiatur.
- 9 Murus, vel dominus vicini juxta aream meam, vel hortum si reperiatur, an solo suo dimisissē praelatum.
- 10 Domus due, vel duo muri si reperiuntur, & in medio reperiatur solum dimissum per pedem unum, aut duos vel plures, & non appareat quis edificavit dimisit, nec quis primo edificaverit, an in dubio commune esse debet.
- 11 Murus communis quis dicatur, & quot modis.
- 12 Res pro diviso duobus modis capitur.
- 13 Murus an sit communis inter vicinos, vel proprius unus tantum qualiter cognoscatur.
- 14 Murarius, & aliis in arte peritis credendum est.
- 15 Annuli ferrei lapidibus infixi, in quibus equi alligantur, ad civitatis ornatam sunt.
- 16 Insignia, vel arina in muro sculpta quid probent.
- 17 Tigna habens cum aliquibus signis, in muro, qui est inter ipsum, & vicinum, ad praesumtur habere ius servientis vel communis.
- 18 Tigna alia, vel signa si in principio, vel in fine muri fuerint ab una parte tantum: an eo casu, quo per illa signa murus communis vel servitus conferetur, intelligatur esse murus communis in totum, vel servitus in toto muro imposita, an vero in parte illa in qua signa sunt.
- 19 Muro in communis, an socius edificare valeat.
- 20 Edificium super pariete cedit parieri inferiore.
- 21 Parieti communis licet per unum tantum

tantum ex sociis servitus imponi non possit: bene tantum ipsi dominus poterit.

- 22 Socius an murum communem coepire possit.

23 Socius in muro communis an tignum immittere valeat.

- 24 Socius an communem parietem possit imponere, vel restituere, vel reficere.

25 Socius in muro communis an possit facere fenestram, vel factam claudere.

- 26 Murum communem quando quis aliis tollere vult, vel in eo aliiquid fabricare, cuius expensis hoc facere debet.

27 Socius si primo super muro communis edificaverit, ipsum altius suis expensis tollendo, alii potest socius super dicto muro vult iterum reedificare, vel in eo aliiquid fabricare vel immittere, an tenetor solvere dimidiam illius muri primo elevata per alium socium suis sumptibus.

- 28 Actio negoriorum gestorum quo causa competat.

29 Edificans in solo alieno sicut alterius sumpus non repetit, si scienter edificaverit, ita etiam scienter muro communis superedificans.

- 30 Consuetudo in edificiis faciendis attendenda est.

31 Socius si non vult altius murum communem tollere nisi pro una parte tantum, & murus ita elevatus longior sit, cuius sumptibus id facere tenetur.

- 32 Murus altius levatus si reperiatur, nec appareat quis edificaverit, & eius expensis quid juris.

33 Vicini duo si areas contiguat, vel hortos contiguos habeant, & parietem in medio proprie clausu-

ram fecerint, alter tamen vicinus ex latere suo super communis parietem adficere velit, que adficio factio area vel hortus convecini de-terior fiat, sed tamen ab uno late-re ad sol., & virtus liberi ad aream vicini remaneant.

- 34 Paries qui in medio est, an communis remaneat si ex duas domi- bus una vendatur.

P Aties five murus * idem significant

I Tex. est in l. quantum ad ius pertinet ex verbis significat murus a dicitur cum a calce sine camento: ut nos ibid. & in l. fin. in fin. in ver. murum, ff. fin. regun. Sed materies dicitur murus de lapidibus sine camento, ut not gl. in d. l. qua ad juris & in l. precario, cetero, si sit suo commun. pred. & in l. ade sacra §. 1. de centralen. ampio, qui murus in villis fieri convevit: & idem dicebat Laur. gloriator contra Joan. quando minus recte fundabat dicta sua quod ipse habebat arenam sine camento: ut dicit gl. 86. dist. faciens in pris. Si quis tantum juxta regionem altius edificare volerit, pedem delinquit: si autem dominum, duos pedes, text. est in l. fin. qua incipi, si quis sepius finum regum, que fuit ex Graco Solonis, & in Latinum per Caum interpretata, ut dicitur in gloss. 1. & capitul. ibi regio, pro confino dnoqum prædiuum, ut l. pro regione, & ibi gl. fin. regun. & probatur in l. inter eas cod. iii.

Sed * nunquid illa l. fin. habeat locum non solum quando edificatur juxta fundum vicini rusticum, sed etiam urbanum & videtur quod solum locum habeat quando edificatur juxta rusticum: quia illa l. fin. que est posita in titulo finium, regun. haber locum in rusticis, non in urbanis, l. 4. §. hoc iudicium 10. eodem rit. & hoc videtur sentire

scirent gloss. in d. l. fin. in versicul. domum, dum dicit juxta agatum alterius qui ager locus b. rusticus, l. ager. in principio de verborum significatio. & lege fundis appellatione, eadem titulus, & idem vult glossa 1. in principio aperiens in maniana. Cod. de edificiis privatis. & hoc tenet Flor. in d. l. fin. qui dicit iste est vetor intellecetus ad illam legem. Ego autem teneo contrarium, videlicet quod habeat locum quando quis aedificare juxta urbanum fundum vicini: per text. juncta gloss. in l. 1. Cod. de interdictis, & text. cum gloss. in l. quidam Iberus, in princ. in versicul. ad partem, ibi vel dicidit est: minus proprie. de serv. urbani. pr. d. & est text. cum gloss. in l. qui bona. s. quis iuxta, a domino infest. & gloss. in l. de pupillo. & Sextus in versiculo quatuor eadem titulus, & idem tenet. Azo. in summa Codice de edificiis. privat. qui dicit, quod l. maniana, loquitur in manianis five solariis, & d. l. fin. finium regum, habet locum in ceteris aedificationibus vel constructionibus, & probo per istam rationem: nam esset valde absurdum, quod l. maniana, Codice de edificiis privatis, provideret de solariis quae fuerunt in domo, ut patet in eadem aedificationibus, & l. fin. solum provideret, quando murus fieret juxta fundum rusticum, & non provideret quando fieret juxta fundum urbanum quod magis communem contingit, magisque necessarium est, facit l. man ad eascum similibus non obstat, quod dic. l. fin. si possea titulus, finium regum, quia est lex nona Graeca edita: ut ibi dicitur in prima gloss. & loquuntur etiam de fundo rusticu: puta de sepe, macerie, fovea, & fructibus, & de aliis lignis que communiter in fundo rusticu fieri solent: & sic facit ad titul. nec est inconveniens,

etiam si interficiantur duo alij casus, qui non faciunt ad titul. juxta notab. in prima constitut. Cod. §. quibus in Imperiis. de in diem addic. nam satis est, quod pro majori parte faciat ad titul. argument. l. queritur Hermaphroditum de statu homin. Unde concludo, quod dicta lege final. finium regum. habet locum etiam, quando quis vult aedificare domum vicini, & sic fundum urbanum: & ita observatur, & judicari debet, & adde omnino quae dicam infra de incenianis.

Sed pulchra * est dubitatio, quid si vicinus habet stilexidium domus in solum meum puta per duos pedes: & ego volo aedificare murum in solo meo, an debebam stare remous per unum pedem à muro vicini: an vero à loco in quo stilexidium vicini casitat? vide quod plene dixi supra de servitu stilexidiis attendendi, in octava questione.

Quid * autem si esset paries ligneus? 4 quod posset aedificare etiam affigendo ipsum in via in suo, in confi- nibus nullo spacio dimisso: ad familiudinem volentis sepem & maceriem construere per text. in d. l. fin. in princ. fin. regum, que dicit, si quis sepem vel maceriem effoderet juxta regionem alterius, terminum suum non excludat, & ideo quod ratio hujus sit, quia d. l. fin. vult quod spatium dimisatur propter damnum quod posset devenerit vicino propter aedificationem vel plantationem, ut ibi & not. Codice de interdict. & ideo cum per sepem, aut maceriem, vel domum ligneam, non multum fodiar & sic nullum damnum possit esse vicino, merito sufficie quod terminum suum non excedat ibi.

Sed * vidi dubitari, cuius debet esse spatium, quam relinquitur: an reli-

relinquentis, vel utriusque? & puto quod sit relinquenter, si prius suum erat: quia pro hoc non debet perdere suum: satis est, quod consularit vicino, ne damnum patiatur: non ramen debet consequi lectrum, argum. Lex esse, ibi, sufficit auem, ad T. ebilia. & probatur etiam hoc in d. l. fin. in fin. ibi at extranea regione, & contrarium, maxime quando sit fovea, & plantantur oliva, vel ceps aut alia ligna, est iniquum, nec etiam observatur, ut illud solum efficaciter vicini.

6 Sed * nunquid vicinus poterit in muro suo facere ostium, per quod posset venire ad illud solum? istam questionem habui de facto Verone, & in ea sic concludo. Aut ille vicinus habebat dominum suum, sive stilexidium contra dictum solum: & pro illa parte erat suum, juxta l. fin. §. fin. de serv. urb. prædiō. cum ibi not. per Flor. & tunc sine dubio poterit facere, usque tamen venire posse ad illud solum suum. Aut non erat solum suum, sed debebat servitutem stilexidiū recipendi: & idem posset portam facere, causa venienti ad illud pro suo tantum stilexidio: quia qui habet servitutem, intelliguntur etiam habere aditum pro ea conservandam. argument. l. 1. §. 1. se usfructus petatur, & ita vidi observari. Aut vicinus non habebat stilexidium supra: & teneo quod portam facere non possit: quia non potest ad illud solum venire, quod est alienum: nec debet servitutem, domino nolente, & habetur in l. diversa, de ser. urb. prædiō.

7 Item * nunquid aedificare murum, vel dominum juxta dominum vicini, cuius stilexidium in medio casitat, reteret incultas solum, & aquam extraducere, ita quod murus vicini non maceriet, nec damnum patiatur propter receptionem aqua in dicto loco?

Et teneo quod sic, per text. in l. si fistulas in fin. prim. ibi assiduum horum habeat, & vocat vicino, de servis urb. prædiō. & per text. in l. fistulas si servitus vendi, hoc optimè probatur, & ita jucidiari vidi.

Nunquid autem in dubio, si repetitiat murus, vel dominus vicini, juxta arcant meam, vel hortam, prefunatur dimisile solo suo? juxta dictum l. finalem fin. regund. Credo quod sit dicendum, si aliud non appareat ex instrumento emptionis fundi mei, vel vicini. Aut ille qui aedificavit, possidet tantum de solo prope dictum murum, vel dominum versus vicinum: & tunc prefunatur illud dimisile: quia alias illud possidet non posset, argum. l. merito. ss. prof. Aut non possidet ipse, sed vicinus: & tunc prelumputur contrarium: quia si reliquie aedificans, verisimiliter ipse possidet: ex quo erat suum, ut statim dixi.

Sed * si repeiantur duas domus, vel dico muri, & in medio repertur solum dimisum per pedem, aut duos, vel plures, & non appareat quis dimisit aedificando, nec quis primo aedificaverit: teneo quod in dubio debet esse commune, argum. l. pro regione, de acquirendo rebus domino, & l. inter eos, eadem titulus. Et idco cautus debet esse ille, qui primo aedificavit, si dimisit spatium soli sui, ut affigat in muro suo lapidem se extendentem ultra murum tantum, quantum est spatium soli quod dimisit: & ita alias vidi solum dimisum inter domos, & quemlibet vicinum habere lapidem in domo sua se tantum protendentem quantum est solum quod dimisit, quia omnia perpetuo tene menti: quia sunt quotidianae, & per Dd. non tanguntur.

Dictum * est haec tenus de aedificante 10 paritem, seu murum proprium, sed Q. 3 quid

quid si quis adificaverit super pariere alieno? Dic breviter, si supra parietem tuum vicinus tuus adificaverit, proprium ejus id quod adificavit fieri. Labco, & Sabinus auunt: sed Proculus tuum proprium fieri quemadmodum fieret tuum, quod in tuo solo aliis adificasset: quod secundum Pomponium verum est, ut scribitur in l. si supra tuum, de acquirendo rerum dominio. & idem probatur, in l. 2. in principio C. de rei vnd. & ibi de hoc plenè per Cyn. & Dd. unde ea que dicuntur in adificante in solo alieno, in Lades. § ex diverso, ff. ed. titul. & in l. ex diverso, l. sibi, de rerum divis. cum similibus, procedunt etiam in adificante super pariete, five muro alieno, quod facit ad multa, & prædicta intellige, nisi quis supra alienum adificium adificaret jure servitus, alias enim supra alienum adificium superius habere nemo potest in hoc, quod dictum est in principio, de seru. urban. pred. & cuius adificium est superius, iure servitus potest quantum vult supra suum aliud adificium imponere, dummodo inferiora adificia graviori servitute non onerentur, quam pati deberent, in dicti text. in l. cuius adficiun. & ibi not. ed. tis. De pariete five muto proprio fatis diximus: nunc de communis videamus.

11. Et * primò, & principaliter, qui dicunt murus communis. Dic, communis dicuntur duobus modis, uno pro indiviso, alio pro diviso. Paries communis pro indiviso est, quandoque ex societate expressa, leg. cum daubas, § idem Metta, ff. pro socio. Quandoque ex societate incidenti, & tacita, c. verbis gratia, ut imponis signum in parietem ultra dimidiatum muri, & etiam impono, & tu uetus quantum tibi expedit, ego etiam utor, & ex hoc

contrahitur quedam tacita societas, ut l. in communis parietis de dann. i. fitto, & l. ut sit pro socio astio. & l. 4. in priore pro socio. & sic se tacite contrahitur locitas, ut ubi sentit glost. in l. si ades communis, circa fin. communis dividunt. Paries vero, sive mutus communis, pro indiviso dicitur, quando mutus est inter te, & me, & nihil per te, & me immutum est, & ille est immutum, misum non perforat parietem ultra dimidiatum, quæ est pro parte tua: nam tunc illa paries est communis pro indiviso, argan. l. arbor. in princip. communis dividunt. & l. pro socio. ff. pro socio, & l. binar ades, de seru. urb. pred. & l. pro regione, de acquirendo rerum domin. & de isto pariete loquitur lex, parietes, de seru. urb. pred. ita sunt verbi, not. Bartol. in l. danni infecti. §. cum parietem, in 2. column. de danno infecti & addit omnino quod not. Ant. in l. hoc quod dictum. §. si ex tribus de seru. urb. pred.

Et * addit quod pro diviso accipitur utrius duobus modis, uno modo, quod nulla pars, sit in qua sit communis, licet termini non sint impositi. l. inter eos, de acquir. rerum domin. Alio modo potest accipi pro diviso, hoc est terminata, & usque ad talen lapidem vel foveam: ut est text. in leg. si quis fundum, secundum unam lectorum glossæ, de acquirenda posset, secundum Bartol. qui ita notavit in suo tractatu, de insula, in ultima figura, in princip. & addit quia dixi, quod res potest esse communis pro indiviso, secundum Bartol. in d. §. cum parietem, & ita vult etiam glossæ, in l. hoc quod dictum. §. si ex tribus, in versicul. paries in fin. princ. supra allegat. Nam dicit Angel. ibi, quod est mirandum de hujusmodi forma loquendi: quia nihil divisum potest esse commune: sed dici potest, quod

quod ita reputatur, ex quo termini non sunt, d. l. inter eos, vere tamen non est communis per rationem Angel.

13. Secundo * principaliter est videndum, qualiter cognoscatur, an murus sit communis inter vicinos, vel proprius unus tantum, & dicas quod ex pluribus cognoscitur. Primo ex positione signorum, ut dixi in precedenti questione. Item per fenestras perforantes totum murum. Nam tunc dicere debemus esse totum illius à cuius parte est illa fenestra, sive balconius, quia regulariter non potuerit fieri in muro alieno, nec etiam in communi: ut nota, in l. quidam Iberus, de seru. urb. pred. & dicam etiam infra de fenestra, sive de balcone, quod procedit, nisi vicinus similiter à latere suo habetur alias fenestras penetrantes ab alia parte: quia tunc dicetur esse communis pro indiviso, sicut dixi secundum Bart. supra de impositione signorum, & probatur per glost. in leg. si ades communis divi. & faciliter intelligi potest, ex qua parte incipiat esse dicta fenestra respicendo arcum, sive vultum ejus, & latere, quæ super eis apponuntur, & etiam veteres & ita alias judicare vidi.

14. Item * etiam intelligi poterit per peritos in arte, d'puta murarios, quibus erit credendum, ut in authent. de non alien. §. quod autem dictum est secunda col. & not. gl. in § praeterea per altuvianem. Inf. t. de rerum divi. & habetur in l. 1. in princip. de venire insip. Item cognoscitur etiam per fenestellas, quæ hanc sepe numero per magistros ab utraque parte muri, quæ non penetrant totum murum: nam illa fenestra sunt solum ad significandum cujus sit murus, & quomodo, & non per aliud, & ideo per signum cognoscitur signatum, l. 1. § si intelligatur, de ali. edit. O l. signata ibi per Bartol. & de fabrie, lib. i. l. & per Bald. in anchor. os dava, Cod. ad dona, ante nups. & dixi planè in d. paragrapo, si intelligatur, si enim illæ fenestrae sunt ab utraque parte ultra medietatem muti à latere enipusque, judicabitur murus communis pro indiviso: sed si sunt ab una tantum parte & perforant ultra dimidiatum, vel in totum, & alia signa in contrarium non apparent, judicabitur esse illius, à cuius parte est illa fenestra, per ea qua dicta sunt supra, unde sis cautus, ut quando facias adificari murum à parte tua, facias fieri illas fenestras penetrantes usque ad medietatem muri. Si vero facias adificari domum communem, semper fieri facias fenestellas penetrantes usque ad dimidiatum muri: & communiter servatur, maximè in civitate Veronæ. Item cognosci poterit ex camino, sive cuppa, aut tuba. Item ex necessario, & ejus onere, distinguendo, ut supra. Aut est in medio muri, vel citra: & tunc præsumetur murus communis. At ultra medium, vel in totum: puta quia camera necessaria est ultra murum à latere vicini: tunc præsumitur esse in totum illius, cuius est necessarium, sive ejus camera, nisi aliud in contrarium apparet: puta quia vicinus haberet tigna, vel alia signa in illo muro. Ex est ratio: quia caminus, & necessarium non possunt fieri regulariter in alieno, sive communis: ut not. Angel. in d. l. quidam Iberus de seru. urb. pred. & dicam infra de camino, & necessario. Item cognosci poterit si in pariete sive muro confectum erit leclarium, aquarolum, vel canale, fistulæ, balneum, puteus, cisterna, fons, lavelus,

quæ sunt & fieri solent in submariis, secundum exigentiam & opportunitatem locorum, distinguendo ut supra, de quibus casibus specialiter tractabimus. Item cognosci poterit, si ab utroque latere muri, vel ab uno tantum fuit annuli ferrei lapidibus infixi, in quibus equi ligari solent; & iti annuli appellantur sigilli. *text. cum gl. in Læcera §. hoc sensus in fin. de leg. 1. verso. sigilla.*

15. Er ibi Angel. dicit * not. quod tales annuli sunt ad ornatum civitatis, & ideo de eis non possit capi tenuta per extractionem: & de ipsis annulis seu sigillis fit mentio per *text. Flor. in l. aquifissim. §. sed si adiun. de usfruct.* ubi dicitur, quod usfructuarius non potest ictos annulos de domo in qua habet usfrumentum evellere. Item cognosci poterit, si lapides in muro sunt, in quibus sustentantur aliquando vites, seu pugula vineæ, sicut in viridiis sepe reperiuntur. Item per lampades ferreas, que luminaria dicuntur: & in palatio tantum nobilium & dominorum aut potentium ponuntur, in quibus lumen de pice fieri solet. Item per cornua ferrea, in lapidibus domorum fixa, in quibus viscera apponi consueverunt, sicut sunt communiter Bononiae. Item per lapides per oatos, vel per quedam alia instrumenta ferrea, super quibus pertinac ponuntur pro extensitudine ad solem vestibus vel linceamibus. Item per candelabra quæ in muriis dominorum & nobilium fieri solent.

16. Item * per insignia e in muto sculpa, vel depicte, que vulgatissima arma appellantur: quia per talia insignia communiter probatur rem esse illius, cuius sunt insignia, ut leg. qui libertas rem. §. fin. & ibi Bart. & l. fin. de oper. pub. & habetur plene per Bartol. in suo tractatu de insigniis & armis. Item per

inscriptionem in muro factam dum dicitur, quoniam hoc opus fecit fieri talis, &c. ut probatur in l. qui libertatem §. fin. & l. fin. de ord. publ. Et generaliter per alia signa in muro posita cognosci poterit, & probari, an murus sit proprius: vel communis: nam cum non sit licitum quicquam in alieno immittere. *l. quemadmodum §. si protelutum ad l. Aquil. & l. qui vitem §. si ad jannum.* quod vi aut clavis, nec in communi nisi ad usum destinatum, *l. Sabini communis divisi. & l. si ades eodem. tit. l. & leg. quidam Iberus de serv. urbani. pred. sequitur, quod si reperiatur aliquid, oportet dicere illum murum aut esse in eum in rotum: aut esse communem pro indiviso: vel me habere iure servitutis, per ea que dicta sunt, & praedita omnia intellige non solum: quando dicta signa reperiuntur in muto infixa, sed etiam si silent extraea, & foramina remansilla non nondum clausa seu obscurata, per ea quæ habentur per *text. glo. & Dd. in l. hec autem iura de serv. urb.* pred.*

Sed * nunquid in dubio habens tigna per aliquem de praeditis signis in muro qui est inter ipsum & vicinum, presumatur habere iure servitutis vel communionis. In hoc sic concluderem: Aut constat, quod pars fuit per vicinum edificatus in suo: & sic fuit à principio vicini: aut hoc non constat. Primo calu aut ille vicinus habuit premium per tignorum impositionem: & tunc ex qualitate pretij poterit cognosci an concesserit iure servitutis vel communionis: quia per communione solvatur manus premium: puta secundum conditionem, & valorem muri: sed pro servitio solvatur quantum potest interesse vicini: & hoc per gloss. not. in l. 2. §. qui superficiem. super

Istam questionem habui de facto, & sic dicebam: Aut ille minus fuit factus diversis temporibus, vel per longitudinem, vel per altitudinem, scilicet una pars in qua sunt tigna uno tempore, alia pars alto, aut uno, & codem tempore. Primo casu, quando diversis temporibus, & tunc quantum ad servitutem, dico quod pro illa tantum parte, in qua sunt tigna, præsumuntur servitus imposita: & non alia, argument. *l. si servit. §. si tuuo a contrario sensu. de ser. urbani. pred. imo si esset passus quod imponerentur aliquæ tigna, puta tria, alia non posset imponere, ut est casus in l. si cum mens. in princ. se serv. vendi. & dixi plene supra de serv. tignis immittendis. in 5. q. Nec obstar, *l. si servit. in princip. ubi dicitur, quod servitus ne lupinibus officiatur, simplicer imposta intelligatur, tam de presentibus, quam de futuris: quia ibi est negativa quæ in totum negat, ut dixi supra de serv. lunin. circa principium.* Nos vero loquimur in affirmativa quæ non extenditur ultra id, in quo concilia est simpliciter, vel specialiter. Sed quantum ad communionem, taliter concludo: Aut enim ille murus est factus diverso tempore per longitudinem: & tunc idem teneo quod dixi de servitute: quia alius murus est. Aut murus ille est factus diverso tempore, & in altitudinem diverso tempore elevatus: & tunc aut ille minus erat communis pro diviso, & elevatus est pro sua tantum parte, & idem, quia alia res est. *juxta notata per Bartol. in l. danni. §. cum parietem de domini infect.* Aut est communis pro diviso, & elevatus est, & tunc teneo quod in totum officiatur communis ratio: quia quando edificatur super muro pro indiviso, & superaddivitum officiatur commune: ut notat Bartol.*

tol. in l. quidam Iberus de serv. urban. pred. & Angel. in l. inter quos, in 2. volum. de domino infest. & dicam in seq. q. & hoc causa non habebit dubium. Secundo casu principaliter, quando totus murus est adificatus uno, & eodem tempore, & est unus tantum; & tunc in dubio center servitus imposita, quid juris sit, vide quo pleno dixi supra, de serv. signi immittendi, in 3. questione. Sed ubi judicaretur communis, presumam esse communioinem in totum, argumentum ejus quod dicitur. Qui autem homini tetigit, totum tetigisse videatur, in l. vulgaris in princ. de fortia, que est canonizata, 32. questione secunda, vulgaris, & nos. gloss. in versiculo in ea, in fin. in l. resoluta, in princ. ad Trebelliam, facit l. 3. in princ. ad acquirend. possess. & quod nota per Innocent. in cap. cum dilectus extra de capel. mon. quod nota, quia quotidianum.

19. Tertio principaliter est videndum, * an socius possit in muro communis adificare. Et primo videamus an possit ipsum altius tollere: & in hoc distinguere: Aut murus est communis pro indiviso, aut pro diviso: puta, quia unusquisque vicinorum versus se intelligetur habere medietatem parietis sui pro diviso, justa ea qua dixi supra de pariete, sive muro proprio, & alieno. Primo casu: quando paries est communis pro diviso: & tunc quia non est propriè communio, ut dixi: quantum se protendit ille dimidiat versus unum, ille poterit altius tollere: & adificia superimponere, & tunc immittere: iste est casus in l. hoc quod dictum, §. si ex tribus. secundum unum intellectum gloss. ibi. in vers. prius, in princ. de serv. urb. pred. & est ratio: quia tunc non dicitur elevare murum communem, sed proprium, nec super com-

muni adificare, sed super proprio tantum: quod nemini est probatum. altius, & l. in adibus. C. de servis. cum similibus, & ita tenet Angel. in d. s. si ex tribus, quod dicit esse valde quotidianum: & hoc intelligit verum: ubi paries est ita grossus: quod unusquisque vicinorum adificare poterit super sua dimidia: non tangendo aliam partem: sed si paries efficit ita subtilis, quod illud efficit impossibile. scilicet adificare super dimidia non tangendo aliam partem: quia est paries lignaminis: quo utuntur Bononienses, & Paduani: sed de Paduanis hodie non est verum: quia omnes sunt parietibus affixi: vel si efficit paries certorum laterum cum GYPSO: quo utuntur Tufci, & dicit Angel. quod non vidit, quod ibi possit esse ita communio pro diviso: de qua loquitur d. s. ex tribus. tum quia paries hujusmodi non possunt ad oculum demonstrari propter subtilitatem parietis, tum etiam quia paries considerata per se unicuique vicinorum efficiunt inutiles. Secundo casu principaliter, quando paries est communis pro indiviso, & hoc subdividetur: Aut unus focus vult altius tollere murum communem invito altero vicino, aut invito altero cui servitus altius non tollendi debetur. Primo casu, aut quis altius tollit murum, & super eo adificat & quod superadfectum sit, suum proprium esse non potest, casus est in l. quidam Iberus, de serv. urb. pred. ibi, neque parietem quidem suum per parietem communem, secundum unam expositionem gloss. qua exponit, per parietem communem, id est, super parietem communem, & ibi hoc notant Angel. Bartol. & Dd. Angel. in l. inter quos, in 3. col. in princ. de dam. infest. & probatur hoc in l. si inter te & me. s. s. de serv. urb. pred. & probatur

tur aperte, in l. super ruum. de acquir. rer. dom. in l. 2. in princ. & l. si in area C. de rei vend.

20. Ubi habetur, * quod adificium super parietem cedit parieti inferiori, ut supra dixi, vers. dictum est battemus. Aut quis vult altius tollere inrum communem, & super eo adificare, ita quod superadfectum sit commune, sicut prima pars muri inferioris est communis, & tunc potest: ut est causus in l. hoc quod dictum s. si ex tribus, secundum unam lect. gloss. de serv. urb. pred. & ita tenuit Bart. Ang. & Flor. in d. l. quoniam Iberus allegant, not. in l. Parienti, & l. inter quos in princ. de dann. infest. & not. in l. si supra ruum, & in l. 2. & in d. l. si in area, quod intelligit quando paries inferior potest sustinere super adificiumtum alias non argenti cuius adificium de serv. urb. pred. Item intelligo, quando non noceret socio, & sua interesseret, ut probatur in d. l. quidam Iberus, s. parientes, & in l. fistulas, in princ. & §. 1. & 2. & fin. eod. tit. que leges ita intelligi debent: ut not. glo. 2. in princ. in l. Sabinus, communis divid. fecit si noceret domino nec sua interesseret, casus est in d. l. Sabinus, in princ. & in d. l. parientes de serv. urb. pred. quia ita debet intelligi: ut not. glo. 2. in princ. & in l. si ut proponit, C. de edific. privat. & ita est veritas, & ita servatus in prædicta. Secundo casu: quando quis vult adificare altius communem inrum, invito alio cui servitus altius non tollendi debetur. Et in hoc dicit: Aut servitus fuit imposta per utrumque locum, & altius tolli non potest, l. 1. de servit. urb. pred. Aut per unum tantum imposta fuit & tunc aut fuit imposta parieti tantum, & tunc aut imponens non poterit altius tollere, sed alius sic: quia habetur servitus pro

non imposta l. per fundum, ubi can. de serv. pred. rufi. Aut servitus fuit imposta domini per dominum domus in qua erat murus communis inter ipsum & alium tertium vicinum, & tunc servitus habetur pro imposta etiam in parietem communem per unum dominum tantum socium in muro: sed dominum insolidum dominus, ne est casus valde not. in d. l. hoc quod, d. s. si ex tribus, secundum Angel: ibi. Qui dicit non, quod, * licet pateti communis non possit per unum tantum ex sociis servitus imponi per d. l. qui fundum, tamen ubi non imponitur specialiter pateti, sed domui: & unus patiens dicta domus est communis cum alio, tunc erit imposta servitus illi & pateti: & iste est casus in d. l. si ex tribus. Nec est mirum secundum eum quia cum universitate sit & fit illud, quia alias fieri vel transire non posset per l. in modis, de contrahent. enpt. & hoc casu talis impositio servitutem non nocebit alteri socio, quin possit altius tollere, casus est mirabilis in d. s. ex tribus. Eti si dicatur, si sit imposta servitus ergo contra servitutem adificari non potest, per ea quæ habentur in dict. l. per fundum. Respondeo, quod illud procederet, quando esset servitus specialiter imposta pateti, valerimpositio: sed hic non fuit specialiter imposta pateti, sed principaliter domui propriæ & per quandam consequentiam ipsi pateti. Unde talis impositio servitutis facta non principaliter, sed in consequentiam, non nocet socio: qui non consentit, & iste est casus mirabilis in dicto. § si ex tribus, quem perpetuo rementi: quia per ipsum declaratur l. si unus ex sociis, de servi rufi. pred. d. l. an unus, si serv. vendicet. & dict. l. per fundum & l. secunda. C. de servit. secundum Angel. in dict. l. hoc quod

dicitum §. sex tribus, de servi. urb. pred.

22 Secundo, * nunquid socius possit cooperare murum communem? Et dicas breviter, quod sic; si non facit f. damnum f. vicino: per l. fistulas, & l. quidam Iberus, §. parietem, cum ibi non de serv. urb. pred. cum similib. & per ea que dixi in precedente questione.

23 Tertio, * manquid possit tignum immittere, vide text. & glof. & ibi Dd. in l. si communae ades, 1. commun. dividuntur. & plene per Angel. in d. l. quidam Iberus in 3. col. ver. verisimiliter refut. videtur. & in l. inter quos, de dann. infest. & quod supra dixi plene de serv. tigni immittendi in 3. q. & vide omnino qua dicam infra de tigno injur. ito.

24 Quartò, * an possit imponere, vel restituere, vel reficere communem parietem: vide l. parietem, cum ibi non de serv. urba. pred. & d. l. si ades communis, communis divid. & in d. l. Salinus, eodem titul. & per Cyn. & Dd. in l. ut proponis, Cod. de adf. priua. & per Angel. in d. l. inter quos, & dicam infra, & dicam infra de refectione.

25 Quintò, * an possit facere fenestram in muro communis, vel claudere: vide Dd. in l. quidam Iberus, & Angel. in d. l. inter quos, & dicam plene infra de fenestra, sive balcone, & de limibus questionibus contingentibus mutantur communem, vide Angel. in d. leg. inter quos, & in leg. quidam Iberus, & dicam infra in diversis rubricis.

26 Sed est dubium, * quando quis altius vult tollere murum communem vel in eo aliquid fabricare cuius expensis debet hoc facere, vide per Cyn. & Dotto. in d. l. si ut proponis, & quod dicam infra de refectione, ubi hoc examinabo.

27 Sed pone, * unus socius adificavit

primo super muro communis ipsum alius tollido fuis expensis: alius postea focus vult iterum redificare super dicto muro, vel in eo aliquid fabricare, vel immittere, an tenetatur solvere dimidiā illius muri primo elevati per alii socium suis sumptibus. Itam questionem saepius vidi de facto, & in ea sic alia concludebam, aut murus erat communis pro diviso, aut pro indiviso. Primo casu non potest repeter sumptus: quia laboravit in suo, sicut dixi supra in 9. q. prim. circa prin. & tunc cesserat ista quaestio, quia alius debet altius tollere aliam suam dimidiā rātum, ut ibi dixi. Si vero super utraque parte adificavit: & tunc aut paries erat ita grossus, quod super sua tantum parte ponuisse adificare: & tunc ad dicendo super, & sic etiam super parte focū divisa, dicereur adificare in alieno, & per consequens non possit sumptus repeter, juxta l. adeo §. ex diverso de acquirendo rerum dominio cum similibus. Aparures non erat ita grossus, quod super dimidiā tantum ponuisse adificari: & tunc dicitur ita statim dicam, quando murus est communis pro indiviso, & tunc subdivisus: Aut ille qui prius adificavit altius tollendo, facit illud quod erat necessarium in domo, vel muro: puta reficendo sicut prius erat, & teneo, quod sic: & quod possit etiam socius cogi ad conferendam expensas pro dimidia, & non expectare quod ipse velit altius tollere: iuxta nos per Cyn. & Dotto. in d. l. si ut proponis, Cod. de adf. privata. & dicam infra, & dicam infra de refectione. Aut non fecit illud quod erat necessarium unquam, sed folum pro sua utilitate: quia in eo muro per ipsum elevato impoluit tigna à latere suo, & superadificavit solacium, vel dominum, & tunc subdivisus: aut fecit mala fide, quia forte non potuit hoc facere, nisi

nisi faciendo scienter damnum alteri socio: iuxta ea que dixi supra in tercia questione principali hujus servitatis, vers. quod intelligo quando paries communis. Vel non fecit tanquam in re communis, sed tanquam in re propria, sciens tamen rem esse communem, & tunc non recuperar expensas: per tex. in l. si quibz. causis de hoc. C. de adf. privatis, & argumento, l. adeo. §. ex diverso, de acquirendo rerum dominio, & §. ex diverso Infr. de rerum divisio, & l. si quis putans, §. 1. communis dividuntur. Aut fecit bona fide, quam in dubio praesumo, l. pend. cum ibi nos, C. de evit. & tunc aut vult repetrere sumptus antequam socius superadificaverit: vel superadficare velity, vel in eo immittere: & tunc aut alter locus potestatus est, quod non vult aliquid solvere, & quod non elevet: & tunc nullo modo tenetur ad sumptus pro dimidia. argum. l. fin. C. de negot. gest. & l. si pro parte mandat.

28 Et ibi dicier, * quod etiam actio, utilis negot. gest. competit. Aut alter locus prohibuit, nec protellatus est: & tunc etiam tenet, quod sumptus repetrere non possit, actione pro socio, neque actio, neg. gest. ex quo opus non erat necessarium, neque murus ad hoc destinatus: nam si murus erat communis pro indiviso, antequam per aliquem altius tolleretur: & unus postea locorum superadificaverit: illud superadificatum commune efficiunt modo quo prius erat murus communis: quia cedit superadificatum muro inferiori primo: sicut adificatum in solo altius creditur solo: & unus postea locorum superadificaverit: illud superadificatum commune efficiunt secundum loco levato, cogetur reficere sumptus secundo superadificanti: & sic res in aquilatice procedit. Verong tamen vidi servari contrarium, videlicet quod si locum vult aliquid in muro levato per alium locum imponere: vel si vult iterum altius tollere, cogetur solvere expensas pro dimidia, quae fuerint factae per alium locum, qui prius superadificavit.

Item alias vidi attestations, quam

R. 3 plu

plurimorum magistrorum parierum: qui super hoc interrogati, ita de consuetudine g̃ observari conseruerunt, & ita consuendo potest fundari in hoc: quia quando iste vicinus vult impone re signa in muro altius per socium elevato, vel ipsum iterum altius tollere: tunc dicit negotium suum esse gestum utiliter: ideo forte tenebitur act. neg. gest. arg. lex duobus fratribus à contrario fons, de neg. gest. & l. si p̃p̃illi, i. princ. cum ibi not. per gloss. & Doctores eodem titulo. l. liss. in princ. & ibi not. de neg. gest. item si non esset utile, sufficit quod sit utile nunc ut praedicta confutatio procedat et de jure: sine dubio, si de facto solvisset ille, qui secundo altius elevavit pro medietate muri prius per alium superadficavit, pone exemplum. Murus primo erat communis factus communibus expensis per aliquot pedes: Titius locus elevavit ipsum suis expensis, deinde Seius aliis loco, dum vellet superadficare, solvit dimidiam sumptuum muri prius per Titium elevati: postremo Titius vult iterum ad tertium murum altius tollere: certe hoc casu sine dubio cogetur solvere dimidiā expensum per Seium factum in elevando, ex quo voluit Seius etiam sibi solveret, quando ipse Titius etiam altius elevavit, ut servetur inter eos aquilas: & ideo dici potest: Patet legem, quam tu ipse toluis, in cap. c̃m om̃es, de confituis. & quod quisque juris in alium statuerit, ipse eodem jure uratur: ut in toto titulo ff. quod quisque juris, & in dicto c. cum om̃es.

32 Sed, * posito pro constanti, quod de jure, consuetudine, vel statuto volens secundum murum communem altius tollere, teneatur prius satisfacere pro sumptibus alteri socio, qui prius

superadficavit: quid si non vult altius tollere murum, nisi pro una tantum parte, & murus elevatus est longior? In hac questione sic distinguo: Aut ille murus elevatus alius est unus, aut plures. Primo casu, quando est unus murus tantum, videtur, quod non teneatur solvere, nisi pro ea rata muri pro qua ipse adificavit: quia idem juris est de toto quoad totum, &c. l. que de tota, de rei vendicat. cum similibus. Unde si super toto altius levato adificaveit, deberet solvere dimidiā expensarum totius muri: ita quando superadficavit in parte ipsius muri, videtur quod pro illa tantum parte solvere debat. & pro hoc facta opinione. l. 2. §. sepulchrum, & §. Celsus antenae. de religio. & fmp. fine. & infinit. de rerum divis. §. in insula. ibi, pro modo latitudinis cuiusque fundi, & ibi per gloss. & per text. in l. insula. in princ. de acquir. rer. dom. In contrarium videtur, quod in eae teneatur solvere pro dimidia totius muri: quia qui patem muri tetigit, totum murum tenigisse videatur: argum. leg. vulgaris, in princ. de furtis, & 32. q. 2. vulgaris, cum ibi not. per gloss. & l. 3. in princip. cum ibi notaris, de acquirenda possessione. & per not. per gloss. in l. restituta, in princ. in verbo, earum versi, sed mox quid, ad Trebellia. & per not. per Innoc. & Dd. in c. cum dilectis, de capel. mona. & dixi supra in 2. q. princ. hujus servi, in fin. & pro ista parte fuit judicatum. Secundo casu quando erant duo vel plures muri contigui tantum: & tunc tenendum est, quod adificando super uno de dictis elevatis: non cogetur sine dubio solvere, nisi pro dimidia illius tantum muri, super quo adificatum est: quia separatis debent esse effecti. l. Papi. exilii, in princip. de mino. l. maritus Co. de donatio, inter virum

areas contiguas, vel hortos contiguos parietem in medio secerunt propter clausum: alter vicinus vult adificare ex latere suo super parietem communem, quo adificato sive edificio facto, de terior videatur fieri area vel hortus con vicini: sed tamen ab uno latere remaneret act, fol & ventus liber ad aream vicini: quæritur an possit? Et primo videatur quod in pariete communem adificare non possit, vicino prohibente. l. Sabinus communis dividunt. & in c. in re communi. de reg. juri in 6. & l. fin. §. fi. C. de servit. In contrarium videatur l. cum duabus §. item Melas. pro socio. & l. super ades communis dividunt. & quia culum que liberum est usque ad colum tollere, l. aliis. eo iiii. & l. fin. C. de servient. & l. si vieten. §. si quis protestum fit quod vi. aut clam. Solutio hujus quærit. est, quod in tali pariete communis unus locius altero invito adificare non possit: quia ad usum adificandi institutus non est, sed ad usum clausum: per ea qua non per glo. & Dd. in dicta regula, in re communi. & ita etiam repetito consultum per D. Rapha. Fulg. in quedam suo consilio, quod incipit, duo vicini habent, quod est valde not. in practica, & per hoc limitantur ea que dixi supra in versu tertio principaliter videtur eff.

Quarto & * ultimo principaliter esse 34 videndum, an partes qui est in medio, remanent communis, vendita una ex dominibus: sed ejus decisionem collige ex his qui not. Barto. in l. 1. de servit. legat. & que dixi plenus supra de servit. itineri seu aditus. vers. sed reassume istam q. dic. ut ibi.

ADDITIO.

a Murus. Adde Corn. 2. volum. conf. b 236. & murus civitatis dicitur res sacra d. conf.

d de consil. & mutus seu paries inter binas sedes an & quando pro diviso vel in dividio communis inter vicinos dicatur in 1. volum. consil. 184. incipit licet.

b Ager est lo. Utrum qualibet persona appelletur ager vel locus, vide Alex. 3. volu. consil. 73. in 3. col. §. foris facilius predicta.

c Societ. incidenti & taci. Adde Corneum 1. volum. consil. 186. & societas est contractus, qui solo consensu contrahitur in 3. vol. consil. 152. Et societas per actus sociales unius tantum non intelligitur contracta. in 4. vol. consil. 196. Et societas talis tacito contrahitur qualem actus sociales demonstrant, d. consil. 196. Et in re communis an adificari possit invito socio, in 2. volum. consil. 90. & Alexan. in 2. volum. consil. 18. in penult. col. per totum.

d Perit. in ar. Ats five exercitium corporale extresecum: utrum sit licetum. Responde quod sic: si hoc concordant. Primum recta intentio: nam cuius finis bonus est id est intentio, ipsum quoque bonum est in his, quae de se non sunt mala: finis ergo ultimus qui deberaberit, est Deus. 1. Corin. 10. Omnia quaecunque facitis, aut in verbo aut in opere &c. Item ad Ephes. 4. Operetur manibus suis ut habeat unde tributat necessitatem patienti.

e Insignia. Utrum possit quis sibi assumere insignia? Respon. Pa. in c. dilecta de exc. prela. communiter tenet quod sic & arms sicut & nomen assumunt ad placitum, ut agnoscatur ab aliis. Inst. de leg. 5. signis in nomine. & Lad recognoscendo, C. de ingym. & manu. Et utrum quis possit allumare insignia dignitatis. Respon. quod non, scilicet si non haberet illam dignitatem alias est falsarius, leg. eos & quod ibi non, fide fil. facit e. i. de cle. non or. mi. & damnum. Et qui causam danni

dat, dannum dedisse videtur, vide Corn. in tertio volum. consil. 88. incip. quamvis & in 4. volum. consil. 33. & consil. 282.

g Consuet. Quomodo interumpitur consuetudo? Respon. Pa. in a. fina. de consuet. quod si ex completa & perfecta, requiritur tempus decem ann. Et sic intelligit Joan. And. ibi, alias non frangitur etiam per plures alias contraria actus Si vero non est completa, sufficit unus actus contrarius, ita quod de novo oportet quod incipiatur. argy. l. ubi duo. ff. de regu. jur. ubi habet locum confuerunt. Respon. quod in illis locis ubi viguit, ut not. Pa. in c. cum olim. de consuet. Et ideo nocet contra privilegia generalia studij in loco, ubi viguit, sed non in alio loco, de quibus in authen. habi. C. ne fil. pro par. Et vide Corn. in 1. volum. consil. 89. & consil. 222.

De stillicidio, seu testo.

CAPUT XLI.

1 Stillicidium & testum an idem significent.

Tellus seu stillicidij appellatione, an veniam solum illud, quod est de tegulis, puta cuppis, tellis: an etiam veniat illud quod de plumbo existit, ibid.

2 Stillicidium frustum an unicuique licetum sit extra paritem pro libertate voluntatis porrigeret.

3 In stillicidio frustum a luminaria facere licetum sit.

5 Supra stillicidium an sit licetum adificare, verbis causa solarium, sicut Veneris sit horitulos, sicut in

Cata

Catalonia: crustationem, sicut in civitate Neapolis.

3 Domum versus sicut publicam per directum si quipiam habet cum stillicidio castane supra solum publicum & vicinus habeat domum contiguum à latere depresso: ac ipsum altius elevaverit, quam si alia domus sicut vicini, an facere posset quod aqua stillicidiij sicut super vicini stillicidium castaret, vel è contra.

6 Usufructuarius adim an ipsa alius velare posset.

7 Dominus a. si habeat plura solaria diversa non personarum: ita quod quando plus, descendit aqua ad solarium inferius: an possit cogere dominum superiorum ad ipsum sicut sumptibus resuscitandi.

8 Domino telli an licetum legare tellum frustis regulas, frustum plumbum, sive signa alteri domini.

9 Debitor meus si quidam sit, & in execuzione sententiæ faci ipsius pignorari: an poteris pro pignore capi regula domus vel plumbum, vel ligna.

Licit de stillicidio plura dixerimus supera de servit. stillicidijs avertejdi in testum vel aream vicini, & de servit. stillicidijs non avertendi; tamen ut perfectior ista materia habeatur, etiam hic aliqua subiecimus. Et sciendum est in primis, quod stillicidium & testum idem significant, ut probatur in l. de serv. urb. prad. & propterea dixi in rub. de stillicidio frustum testo: quamvis in alia materia Senatus-consult. Sylianiani testum aliter accipiatur latius, ut l. i. §. eodem autem testo. ad Sylla. l. fin. de his quibus ut in dīg & testum dicitur a regendo quia domum regit, regularium etiam ap-

pellari potest, ut probatur in l. Tugurij 180. §. Offilius ait. de verb. sign. Sed potest dubitari, an appellatione recte seu stillicidijs veniat solum illud quod est de tegulis, puta cuppis, levitis, an etiam veniat illud, quod est de plumbbo. Et dico quod sic texti. est cum gloss. in l. malum §. plumbulum de verb. sign.

Nam ibi dicitur plumbum, quod pro tegulis ponitur, adificari esse, & gl. exponit pro tegulis, quando loco tegularum plumbum cooperit domum, ut sunt ecclesiae Venetianæ. Adde tu, ut et nobile palatium, & Padua ecclesia sancti Antonij, ex quo sequitur secundum gl. in d. §. plumbum, quod vendita domo etiam iste tegulae de plumbo veniunt, allegat. l. fundi. §. que tabule, de actio. empt. & ad hoc vide l. granaria & tegulae cod. tit. Item etiam appellatione stillicidijs five recte, venit id omne, per quod dominus seu adificium tegitur, & aqua stillat, five sit incructatio, sicut in civitate Neapolis: five de paleis, sicut communiter sunt in villis, per ea que dixi supra de servi. stillicidijs averteundi, in l. quæst. ubi declaravi quid sit stillicidium. Et ideo ista materia servitutis loquens de stillicidio five recte, procedit in hujusmodi stillicidiis five recteis.

Quæsto circa predicta, an sit licetum unicuique stillicidium five rectum porrigeret extra paritem pro libertate voluntatis? Dic quod aut vult porrigeret super solum vicini, & non potest, ut probatur in l. fin. §. Lucas, ibi, neque stillicidium in vicini domo cadat de serv. urb. prad. Et est ratio quia solum vicini debet esse liberum usque ad calum, & sic celum quod est supra solum, debet esse liberum, l. fin. pr. ff. de serv. & l. pen. §. pen. quod vi aut clam. &